

Utrikesdepartementet

Del- och slutbetänkanden från Utredningen för ett effektivt offentligt främjande av utländska investeringar (SOU 2018:56 och SOU 2019:21)

Vetenskapsrådet har granskat utredningens förslag utifrån sitt uppdrag att ge stöd till grundläggande forskning av högsta vetenskapliga kvalitet inom samtliga vetenskapsområden samt de särskilda uppgifter som myndigheten har i sin roll som forskningsfinansiär och forskningspolitisk rådgivare.

Sammanfattning

Utredningen har en stor brist i att inte tillräckligt tydligt identifiera forskning som en viktig förutsättning att skapa attraktiva investeringar samt behovet av att också investera i forskning.

Forskning har inte varit ett fokus för utredningen, men utredningen behandlar de senare faserna i FoU-processen isolerat utan att påvisa de förutsättningar, som bland annat bygger på grundforskning, vilken lägger grunden för utveckling och innovation i Sverige. Det återfinns exempelvis inte någon företrädare för forskningen (såsom lärosäten, Kungl. Vetenskapsakademien, forskningsfinansiärer) bland de nästan 200 intervjuade personer som utredningen har inhämtat synpunkter från. I inledningen av slutbetänkandet definieras utländska investeringar bl.a. som investeringar i forskningssamverkan (avsnitt 1.1.5) men det finns få konkreta exempel på sådana i slutbetänkandet.

Forskningen och dess företrädare bland myndigheter, forskningsfinansiärer och lärosäten kan därför, mer aktivt än utredningen förespeglar, spela en understödjande roll i det statliga investeringsfrämjandet. Detta gäller såväl på nationell nivå (där bland annat Vetenskapsrådet kan bidra till varumärkesbyggande och spridandet av Sverige som kunskapsnation) som lokal/regional nivå (där lärosäten har en roll att spela mot kommuner och de föreslagna lokala investeringsfrämjande åtgärderna).

Den enkätundersökning som redovisas i delbetänkandet visar att förutsättningar för samarbete inom forskning och utveckling placerar sig som en medelviktig faktor för de företag som nyligen har etablerat sig i Sverige (avsnitt 2.3).

Forskningsinfrastrukturer är omfattande och långsiktiga investeringar som kan gynna såväl forskning som industriell utveckling. Åtagandena görs ofta över flera decennier varför det är ett stort åtagande för en nation eller forskningsorganisation att medverka i en forskningsinfrastruktur. Utredningen har gjort studiebesök vid forskningsinfrastrukturerna Max IV (synkrotronljusanläggning) och ESS (spallationskälla) i Lund, men drar inga tydliga slutsatser för forskningsinfrastrukturernas betydelse annat än deras roll som magnet för talangrekrytering (slutbetänkandet, sid 165). Vetenskapsrådet efterlyser en utvecklad analys av forskningsinfrastrukturernas betydelse och hur investeringsfrämjandet kan användas för att finansiera framtida större investeringar i forskningsinfrastrukturer. En övergripande fråga vid finansiering av forskningsinfrastrukturer är exempelvis momsfrågan och finansieringen av den.

Utredningen har följt Internationaliseringsutredningens arbete (se exempelvis slutbetänkandet avsnitt 1.3). Vetenskapsrådet har ställt sig i huvudsak positiv till förslagen i denna utredning. Det finns flera förslag i Internationaliseringsutredningens slutbetänkande som också kan tillämpas inom ramen för investeringsfrämjandet.

Vetenskapsrådet **tillstyrker helt** följande förslag i betänkandena:

- att stärka det svenska varumärkesbyggandet samt att ge Svenska Institutet i uppdrag att marknadsföra Sverige gentemot internationell kompetens och talang (delbetänkandet avsnitt 3.3.1. och slutbetänkandet, avsnitt 2.3).
- att Svenska institutet kan spela en större roll när det gäller främjandet av Sverige som kunskaps, och därmed också forskningsnation (slutbetänkandet, avsnitt 2.3)
- att stärka den investeringsfrämjande kommunikationen (delbetänkandet, avsnitt 3.3.2).
- att stärka investeringsrelationerna (delbetänkandet, avsnitt 3.3.).

Vetenskapsrådet **tillstyrker till del** förslagen i betänkandena:

- att använda innovations- och forskningsråden vid utlandsmyndigheterna för långsiktigt strategiskt främjande (slutbetänkandet, avsnitt 2.2.)
- att forsknings- och innovationsråden ska kunna merutnyttjas för investeringsfrämjande (slutbetänkandet, avsnitt 2.3.1)
- att stötta regionala investeringsfrämjandeaktörer (slutbetänkandet, avsnitt 2.2.3)
- att skapa förutsättningar för en långsiktig finansiering av det regionala investeringsfrämjandet (slutbetänkandet, avsnitt 2.2.4)
- att omhänderta alla rapporterade investeringshinder genom inrättande av en nationell investeringssamordnare (slutbetänkandet, avsnitt 3.3)

Vetenskapsrådet **avstyrker** förslaget om att benämna investeringsstrategin för Internationaliseringsstrategin (slutbetänkandet avsnitt 2.4.)

Vetenskapsrådet lämnar inga synpunkter på övriga förslag.

Delbetänkande: kapitel 3 Strategisk kommunikation och marknadsföring

Vetenskapsrådet tillstyrker förslaget att **stärka det svenska varumärkesbyggandet** med Svenska Institutet som central aktör (avsnitt 3.3.1. Utredningen återkommer till detta också i slutbetänkandet med förslag att **marknadsföra Sverige gentemot internationell kompetens och talang**, avsnitt 2.3). Vetenskapsrådet har i remissvaren till Internationaliseringsutredningen ställt sig bakom att ge Svenska Institutet i uppdrag att marknadsföra Sverige som kunskapsnation (och därmed också forskningsnation) och underströk i samma remissvar också den roll som forskningsfinansiärer och lärosäten har i denna marknadsföring, exempelvis genom att medverka i delegationsresor. I ett vidare perspektiv är detta relevant också för investeringsfrämjandet.

- Investeringsfrämjandeutredningen föreslår en förstärkning av Nämnden för Sverigefrämjande i utlandet (NSU). Internationaliseringsutredningen föreslog att Vetenskapsrådet fortsättningsvis skulle delta i arbetet i NSU (sid 107), vilket Vetenskapsrådet ställde sig positiv till detta eftersom ett forskningsfinansiärsperspektiv är viktig del av Sverige bilden.
- I arbetet med att förstärka kommunikationsinsatserna i SI i syfte att öka insikten om det svenska varumärkesbygget, kan Vetenskapsrådet bidra med underlag och i vissa fall egna kommunikationsinsatser.
- I det Team Sweden Kommunikation som föreslås bör övervägas att Vetenskapsrådet har en roll att spela.
- Vetenskapsrådet vill uppmärksamma vikten av att det finns företrädare från forskarsamhället i de referensråd som föreslås (s.128)
- Vetenskapsrådet anser att den bevakning och hantering av desinformation som utredningen beskriver även bör kunna omfatta forskning (s 98).

Vetenskapsrådet tillstyrker förslaget att **stärka den investeringsfrämjande kommunikationen** (avsnitt 3.3.2).

Vetenskapsrådet tillstyrker förslaget att **stärka investeringsrelationerna** (avsnitt 3.3.). Arbetet med internationell kompetensattraktion ska stärkas, vilket helst bör ske med utnyttjande av synergier med de verktyg som tas fram för ökad forskarmobilitet, exempelvis såsom föreslås i Internationaliseringsutredningen. Det finns exempelvis förslag rörande expats-centers (även i avsnitt 3.3.4). Här kan nämnas att det idag på några lärosäten finns väl utvecklade rutiner för att omhänderta nyanländas forskares behov av bostad, skolor, förskolor, etc.

Slutbetänkande: kapitel 2 Aktörer och samverkan i investeringsfrämjandet

Utredningen beskriver i avsnitten 2.2 och 2.3. aktörerna i det svenska investeringsfrämjande. Vetenskapsrådet konstaterar att representanter för grundforskningen saknas i kartläggningen av aktörer i investeringsfrämjandet.

Vetenskapsrådet tillstyrker till del förslaget att använda **innovations- och forskningsråden** vid utlandsmyndigheterna för långsiktigt strategiskt främjande (avsnitt 2.2.2) och att råden ska kunna merutnyttjas för investeringsfrämjande

(avsnitt 2.3.1). Visserligen har råden möjlighet att koppla samman investeringsfrämjandet med forskningsperspektivet, men detta bör inte inverka menligt på deras möjlighet att arbeta med forsknings- och innovationsfrågor. Detta gäller också vid en kommande översyn av forsknings- och innovationsrådets långsiktiga organisatoriska hemvist såsom föreslås i Internationaliseringsutredningen. Vid ett inrättande av de föreslagna pilotkontoren i samma utredning bör de, åtminstone inledningsvis, inte merutnyttjas för investeringsfrämjande för att kunna fokusera på den föreslagna huvuduppgiften.

Vetenskapsrådet tillstyrker till del förslagen om **regionala investeringsfrämjandeaktörer** (avsnitt 2.2.3) samt om att skapa förutsättningar för en **långsiktig finansiering av det regionala investeringsfrämjandet** (avsnitt 2.2.4). Utredningen pekar på det bidrag som forskningsinstitut såsom RISE kan ge i det lokala investeringsfrämjandet, men Vetenskapsrådet menar att samverkan även bör ske med lärosäten då investeringar kan bidra till att skapa attraktiva forskningsmiljöer.

I beskrivningen av **övriga aktörer för investeringsfrämjandet i Sverige** beskrivs ett fåtal myndigheter som också finansierar forskning, Vinnova och Energimyndigheten. Men övriga forskningsfinansierande myndigheter saknas helt. Inom ramen för den samverkan som exempelvis sker inom det myndighetsgemensamma samordningsorganet Intsam för bilateral och regional forsknings-samverkan deltar, förutom de redan nämnda myndigheterna, också Forte, Formas och Vetenskapsrådet samt STINT.

Utredningen föreslår en **strategi för investeringsfrämjande** (avsnitt 2.4., sid 142). Vetenskapsrådet har inga synpunkter vare sig på förekomsten eller innehållet i en sådan strategi. Utredningen föreslår dock en benämning som Vetenskapsrådet avstyrker. Det föreslagna namnet Internationaliseringsstrategin är inte lämpligt mot bakgrund att strategin inte omfattar all internationalisering (jfr Internationaliseringsutredningen).

Utredningen föreslår en omstrukturering av **Team Sweden Invest** (avsnitt 2.4.1). Vetenskapsrådet har i remissvaret till Internationaliseringsutredningen ställt sig positiv till skapandet av ett Team Sweden Kunskap där bland annat Vetenskapsrådet skulle kunna ha en roll. Om en sådan kunskapsfokuserad konstellation inom ramen för Team Sweden- konceptet skapas måste den tydligt integreras med övriga konstellationer och få en naturlig roll i export- och investeringsfrämjandet.

Slutbetänkande: kapitel 3 Ett samlat system för rapportering av investeringshinder

Vetenskapsrådet tillstyrker till del förslaget om att **omhänderta alla rapporterade investeringshinder genom inrättande av en nationell investeringssamordnare** (avsnitt 3.3.). Vetenskapsrådet avser främst de hinder på individnivå som utredningen identifierar. Här finns likheter med de hinder som möter forskare som vill genomföra sin forskningsverksamhet i Sverige och som har beskrivits i Internationaliseringsutredningen. Synergier mellan föreslagna åtgärder i den utredningen bör sökas. Forskning och högre utbildning är ett effektivt sätt att rekrytera internationella talanger på. Därför bör man göra det attraktivt att satsa på forskning. Lärosätena har här en central roll, inte minst i ett regionalt perspektiv som exemplet med *Move to Gothenburg* visar. Exemplet med *International Citizen Hub Lund* pekar också på forskningsinfrastrukturens (ESS och Max IV) roll när det gäller talangrekrytering.

Yttrandet har beslutats av generaldirektören Sven Stafström i närvaro av rådsdirektören Ann Fust, chefsjuristen Anna Hörnlund, GD-sekreteraren Agneta Backman och kansliansvarige Stefan Törnqvist, föredragande. I den slutliga handläggningen har avdelningschefen Mikael Jonsson, avdelningschefen Johan Lindell, enhetschefen Elisabeth Sjöstedt och seniora rådgivaren Magnus Friberg, deltagit.

Sven Stafström
Generaldirektör

Stefan Törnqvist
Kansliansvarig

Kopia till Utbildningsdepartementet